

Л. Оліфіра
м. Київ

**ПРОФЕСІЙНА УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКІВ
ВНЗ І – ІІ РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ**

Анотація. У статті на основі результатів констатувального експерименту розкриваються фактори впливу на професійну управлінську компетентність керівників ВНЗ І – ІІ рівня акредитації педагогічного та технічного профілю.

Ключові слова: професійна управлінська компетентність, керівники ВНЗ І – ІІ рівнів акредитації, фактори.

Л. Олифира

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ
КОМПЕТЕНТНОСТЬ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ВУЗОВ І – ІІ УРОВНЯ
АККРЕДИТАЦИИ: ФАКТОРЫ ВОЗДЕЙСТВИЯ**

Аннотация. В статье на основании результатов констатирующего эксперимента раскрываются факторы, воздействующие на профессиональную управленческую компетентность руководителей вузов І – ІІ уровня аккредитации педагогического и технического профиля.

Ключевые слова: профессиональная управленческая компетентность, руководителей педагогических вузов І – ІІ уровня аккредитации, факторы.

Olifira L. M.

**PROFESSIONAL ADMINISTRATIVE EDUCATION MANAGERS
COMPETENCE OF HIGHER EDUCATIONAL I-II LEVEL
ACCREDITATION INSTITUTIONS: INFLUENCING FACTORS**

Annotation. The article deals with the results of ascertaining experiment devoted to the factors of influence on professional administrative education

managers competence of higher educational I-II accreditation institutions of pedagogical and technical profile.

Keywords: professional administrative competence, managers of institutes of I-II level of accreditation, factors.

Постановка проблеми. В умовах розгортання інтеграційних і демократичних процесів реалізація завдань модернізації вищої освіти відповідно до положень Болонського процесу, забезпечення її якості та конкурентоспроможності на теренах держави й Єдиного простору вищої освіти потребує професійно компетентних керівних кадрів. Саме від професійної компетентності керівників вищих навчальних закладів залежить реалізація європейських цінностей інституційної автономії, академічних свобод, відкритості та партнерства, упровадження Національної рамки кваліфікацій, розвиток сучасних наукових досліджень, інновацій і творчості тощо [1; 2]. У цьому зв'язку Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки передбачено професійну підготовку компетентних менеджерів освітньої галузі та підвищення їхньої кваліфікації на основі ефективних інноваційних форм навчання [3, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу вчених до проблеми методологічних і теоретико-методичних основ професійного становлення та зростання керівників освітніх закладів, у тому числі на засадах компетентнісного підходу. Цій проблемі присвячені наукові праці О.Бондарчук, Л.Ващенко, С.Вершловського, Л.Вязнікової, Л.Даниленко, О.Деркача, Г.Єльнікової, С.Калашнікової, Н.Коломінського, Л.Карамушки, І.Линьової, В.Маслова, В.Мельник, А.Москальової, С.Нелюбова, В.Олійника, Н.Протасової, Т.Сорочан, Н.Чепурної та ін.

Проте, слід зазначити, що дослідження зазначеної проблеми здебільшого проводяться у сфері управління загальноосвітніми навчальними закладами. Окремі аспекти професійної управлінської компетентності

керівників ВНЗ досліджували О.Спішева, В.Майєр (щодо структури), Г.Єльнікова (щодо моделювання професійної діяльності керівників ВНЗ); М.Загірняк, А.Почтовюк (щодо оцінювання діяльності керівників ВНЗ) тощо.

З огляду на це актуальною залишається потреба детального вивчення професійної управлінської компетентності керівників вищих навчальних закладів, і зокрема ВНЗ I – II рівня акредитації.

Метою даної статті є проаналізувати фактори впливу на професійну управлінську компетентність керівників вищих навчальних закладів I – II рівня акредитації педагогічного та технічного профілю.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні, беручи до уваги складність і багатоаспектність професійної управлінської компетентності як педагогічного утворення, ми припустили можливість впливу на неї соціально-демографічних і професійно-організаційних факторів щодо керівників ВНЗ I – II рівня акредитації педагогічного та технічного профілю.

У цьому зв'язку в межах констатувального експерименту, що здійснювався в Університеті менеджменту освіти НАПН України, було досліджено вплив таких факторів як стать (соціально-демографічний фактор), фах, стаж, кількість педагогічних працівників і учнів/студентів у навчальному закладі (професійно-організаційні фактори) на професійну управлінську компетентність керівників ВНЗ I –II рівня акредитації педагогічного та технічного профілю. Дослідженням було охоплено 166 керівників ВНЗ I-II рівня акредитації.

Статистичне опрацювання даних експерименту здійснювалося за допомогою пакета статистичних програм SPSS (версії 13.0 та 20.0) [4] комп'ютерної програми Microsoft Excel.

Дослідження показало, що у цілому керівники-жінки мають дещо вищий рівень професійної управлінської компетентності порівняно з чоловіками-керівниками в ВНЗ I – II рівнів акредитації обох профілів (рис. 1). Водночас за переважання кількості керівників обох статей з базовим

рівнем професійної управлінської компетентності в зазначених ВНЗ спостерігаються певні відмінності в їх кількості з середнім і достатнім рівнями. А саме: якщо в педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації керівників-жінок з достатнім рівнем 11,1 % і середнім 37,0 % порівняно з керівниками-чоловіками, у 27,3 % яких відмічається середній рівень компетентності, то в технічних ВНЗ I – II рівня акредитації керівників-жінок з достатнім рівнем 17,6 % порівняно з чоловіками-керівниками – 7,1 % і з середнім рівнем навпаки – 5,9 % керівників-жінок по відношенню до 14,3 % керівників-чоловіків.

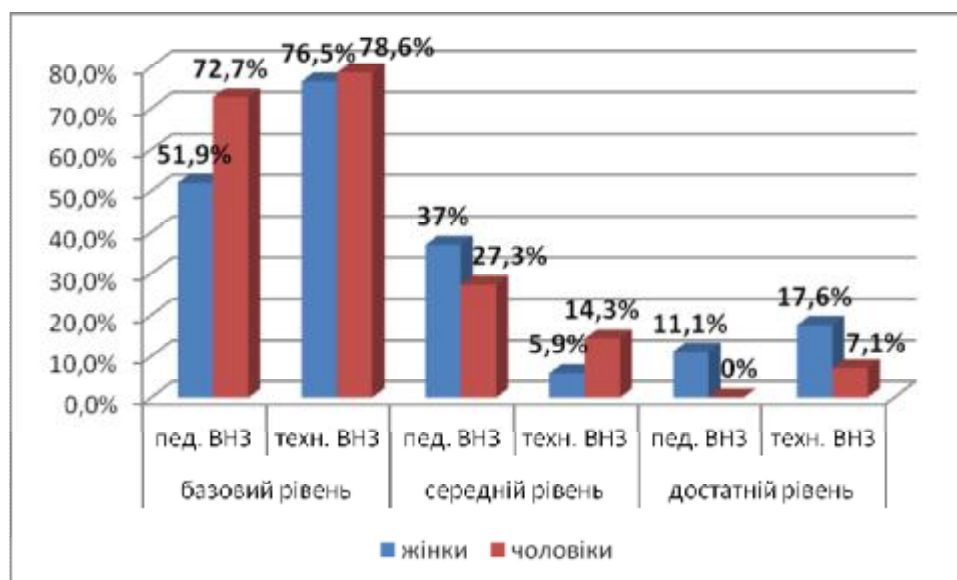

Рис. 1. Розподіл респондентів за рівнями професійної управлінської компетентності залежно від статі, осіб у %

Цікавим є вплив фаху на професійну управлінську компетентність досліджуваних керівників. Так, щодо педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації було встановлено, що керівники, які мають фах гуманітарного напрямку, переважають за рівнем професійної управлінської компетентності керівників інших спеціальностей ($p < 0,05$). Як свідчать дані табл. 1, якщо у даній групі керівників 55,6 % досліджуваних складають середній рівень, 11,1 % – достатній і тільки 33,3 % – базовий, то в керівників суспільно-історичних

і фізико-математичних спеціальностей переважає базовий рівень, що вдвічі більший за відповідний показник керівників-гуманітаріїв. Разом з тим середній рівень професійної управлінської компетентності виявлено у 33,3 % керівників суспільно-історичних і 23,1 % фізико-математичних спеціальностей, а також достатній рівень відповідно у 6,7 % та 7,7 %. Особливої уваги потребують керівники за спеціальністю «фізичне виховання, спорт і здоров'я», для яких притаманний лише базових рівень професійної управлінської компетентності.

Таблиця 1.

Рівні професійної управлінської компетентності керівників педагогічних ВНЗ

I – II рівня акредитації залежно від фаху

Фах досліджуваних за дипломом	Рівні професійної управлінської компетентності, осіб у %		
	базовий	середній	достатній
Гуманітарні спеціальності	33,3	55,6	11,1
Суспільно-історичні спеціальності	60,0	33,3	6,7
Фізико-математичні спеціальності	69,2	23,1	7,7
Фізичне виховання, спорт і здоров'я	100,0	0	0

У свою чергу встановлено, що зі збільшенням стажу педагогічної діяльності керівників зростає рівень їхньої професійної управлінської компетентності ($p < 0,05$). При цьому керівники педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації дещо переважають порівняно з технічними. З рис. 2 очевидно, якщо в педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації в керівників з педагогічним стажем понад 15 років виявлено достатній рівень у 6,2 % і середній 37,5 % досліджуваних, а в керівників з педагогічним стажем 6 – 15 років – достатній і середній рівень у рівнозначних за чисельністю досліджуваних групах керівників – по 16,7 %, то в керівників, педагогічний стаж яких до 5 років, – лише базовий рівень професійної управлінської компетентності. Натомість у технічних ВНЗ I – II рівня акредитації зростання професійної управлінської компетентності спостерігається в керівників з педагогічним стажем понад 15

років, де середній рівень наявний у 13,6 % досліджуваних і достатній – у 18,2 %. Це свідчить, що володіння та управління об'єктом педагогічної діяльності, усвідомлення його як складової управлінської діяльності позитивно впливає на компетентність керівників і педагогічних, і технічних ВНЗ I – II рівня акредитації.

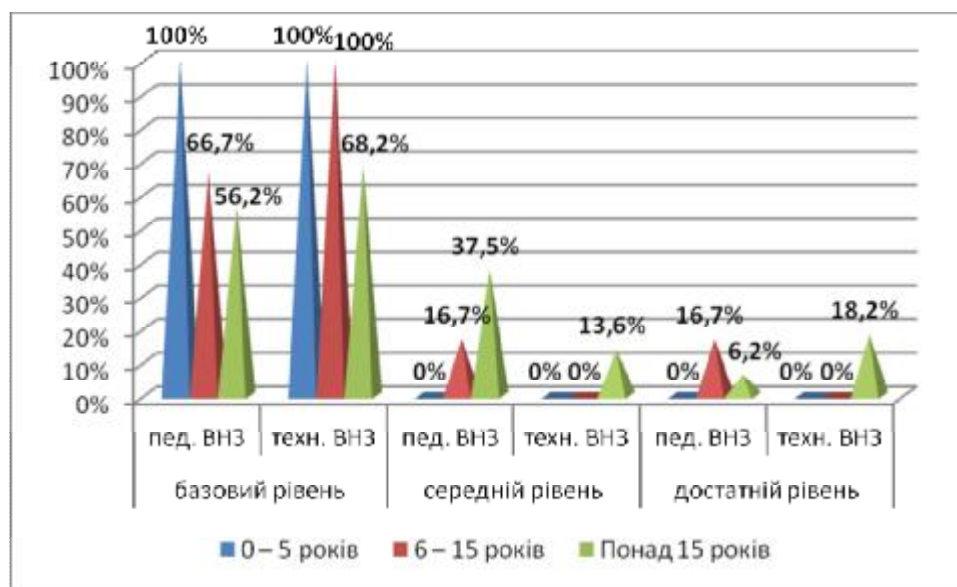

Рис. 2. Розподіл респондентів за рівнями професійної управлінської компетентності залежно від стажу педагогічної діяльності, осіб у %

На відміну від педагогічного характер зв'язку управлінського стажу з професійною управлінською компетентністю керівників ВНЗ обох профілів є нерівномірним, циклічним (рис. 3). Зокрема, зростання рівня професійної управлінської компетентності спостерігається в керівників з управлінським стажем до 5 років і понад 15 років. При цьому в педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації останні, маючи у 40 % керівників середній і в 20 % достатній рівні професійної управлінської компетентності, переважають порівняно з першими, у 33,3 % яких виявлений середній і 13,3 % достатній рівні компетентності. У той же час, у керівників даних ВНЗ, стаж управлінської діяльності яких від 6 до 15 років, показники професійної управлінської компетентності дещо знижуються, досягаючи середнього рівня у 31,6 %

досліджуваних за відсутності групи з достатнім рівнем компетентності. Натомість у керівників технічних ВНЗ I – II рівня акредитації показники за стажем управлінської діяльності до 5 років і понад 15 років нижчі порівняно з педагогічними, проте дещо перевищують за стажем 6 – 15 років. На нашу думку, таку циклічність можна пояснити активним опануванням керівниками об'єкту управління впродовж перших п'яти років, набуттям індивідуального досвіду й стилю управлінської діяльності наступних десяти років і в подальшому застосуванням їх для розвитку освітньої організації.

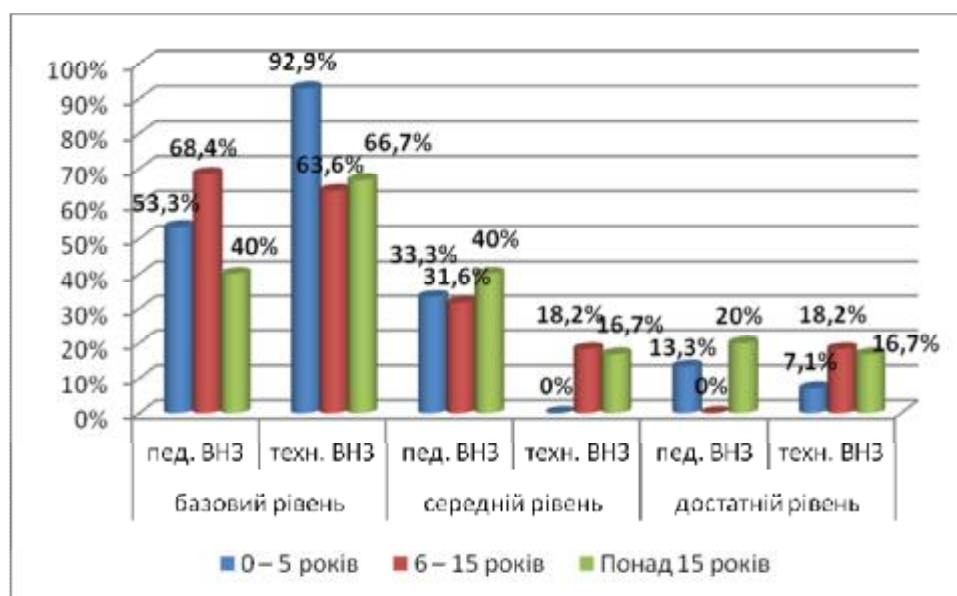

Рис. 3. Розподіл респондентів за рівнями професійної управлінської компетентності залежно від стажу управлінської діяльності, осіб у %

Відмітимо як тенденцію зростання рівня професійної управлінської компетентності керівників педагогічних і технічних ВНЗ I – II рівня акредитації із збільшенням у навчальному закладі кількості педагогічних працівників і учнів/студентів (рис. 4, 5). При цьому показники професійної управлінської компетентності у перших вищі порівняно з другими. Так, якщо в керівників педагогічних ВНЗ I – II рівня акредитації, у закладах яких працює понад 100 педагогічних працівників і навчається понад 1000 учнів/студентів, виявлений достатній рівень у 13,3 % та 25,0 % і середній у

33,3 % та 25,0 % досліджуваних, то в керівників даних ВНЗ з кількістю педагогічних працівників у навчальному закладі до 100 осіб і учнів/студентів – до 1000 осіб достатній рівень наявний відповідно у 4,2 % та 3,2 % досліджуваних, а середній – у 33,3 % та 35,5 %. Натомість в технічних ВНЗ I – II рівня акредитації з кількістю працівників до 100 осіб і учнів/студентів до 1000 осіб середній рівень професійної компетентності виявлений у 11,1 % та 10,7 % керівників і у стількох же відповідно достатній, а з стажем управлінської діяльності понад 15 років – достатній рівень у 25,0 % досліджуваних. Це свідчить про те, що збільшення кількості педагогів і учнів/студентів можна розглядати як один з мотивувальних факторів розвитку професійної управлінської компетентності керівників ВНЗ I – II рівня акредитації обох профілів.

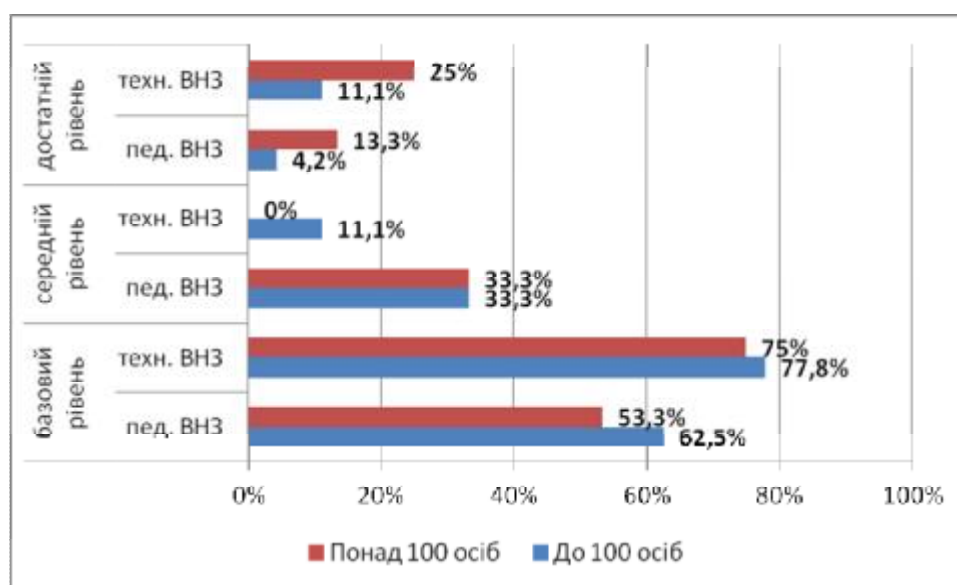

Рис. 4. Розподіл респондентів за рівнями професійної управлінської компетентності залежно від кількості педагогічних працівників у навчальному закладі, осіб у %

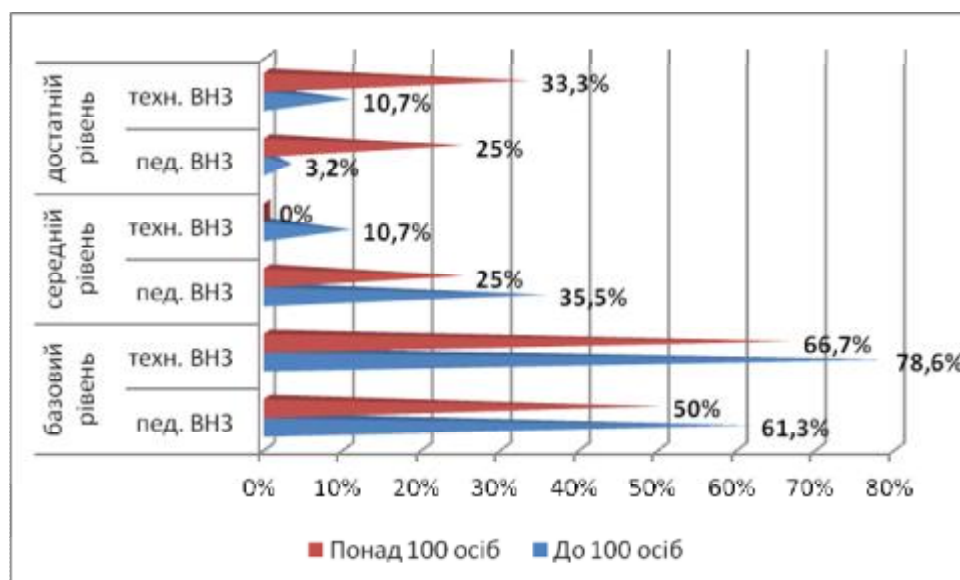

Рис. 5. Розподіл респондентів за рівнями професійної управлінської компетентності залежно від кількості учнів/студентів у навчальному закладі, осіб у %

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що на рівень професійної управлінської компетентності керівників ВНЗ I – II рівня акредитації як педагогічного, так і технічного профілю впливають соціально-демографічні та професійно-організаційні фактори. Тому вважаємо за доцільне врахування їх у процесі розвитку професійної управлінської компетентності даних керівників у системі ППО.

Аналіз і висновки, що здійснені в ході дослідження, не вичерпують всіх аспектів проблеми, яка розглядається. А тому перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо в моделюванні розвитку професійної управлінської компетентності керівників зазначених ВНЗ.

Література:

1. Болонский процесс 2020 – Пространство европейского высшего образования в новом десятилетии. Коммюнике Конференции Европейских министров, ответственных за высшее образование, Левен / Лувен-ла-Нев, 28-29 апреля 2009 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>

2. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / Комітет з економічних реформ при Президентові України [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf/

3. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України. – Офіц. вид. – К., 2011. – 32 с.

4. Наследов А.Д. SPSS: компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках / Е.В.Сидоренко. – СПб : Питер, 2005. – 416 с.